

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

FUNDACJA INSTYTUTU HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK CXXXII

NR 4

WARSZAWA 2025

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
FUNDACJA INSTYTUTU HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ZAŁOŻONY PRZEZ XAWEREGO LISKEGO
W 1887 ROKU

ROCZNIK CXXXII
2025

4

WARSZAWA 2025

REDAKCJA

GRZEGORZ PAC (historia V–XIII w., Warszawa), GRZEGORZ MYŚLIWSKI (historia XIII–XV w., Warszawa),
EDWARD OPALIŃSKI (historia XVI–XVII w., Warszawa), DOROTA DUKWICZ (redaktor, historia XVIII w., Warszawa),
JAROSŁAW CZUBATY (historia XIX w., Warszawa), BARTOSZ KALISKI (historia XX w., Warszawa),
MONIKA JUSUPOVIĆ (sekretarz redakcji, Warszawa), MARTA KUC-CZEREP (sekretarz redakcji, Warszawa),
ROBERT FROST (redaktor wersji anglojęzycznej, Aberdeen)

KOMITET REDAKCYJNY

DÁNIEL BAGI (Budapeszt), ANNA BARAŃSKA (Lublin), RICHARD BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI (Londyn),
EWA DOMAŃSKA (Poznań), MARIAN DYGO (Pułtusk–Warszawa), JERZY EISLER (Warszawa),
KARIN FRIEDRICH (Aberdeen), CATHERINE GOUSEFF (Paryż), JAROSŁAW HRYCAK (Lwów),
MAGDALENA HUŁAS (Warszawa), MACIEJ JANOWSKI (Warszawa), TOMASZ JUREK (Poznań),
TOMASZ KIZWALTER (Warszawa), WOJCIECH KRIEGSEISEN (Warszawa), CEZARY KUKLO (Białystok),
LIDIA MICHALSKA-BRACHA (Kielce), ROMAN MICHAŁOWSKI (Warszawa), KRZYSZTOF MIKULSKI (Toruń),
ANDRZEJ NOWAK (Kraków–Warszawa), BORYS W. NOSOW (Moskwa), JERZY STRZELCZYK (Poznań),
PHILIPP THER (Wiedeń), MARIUSZ WOŁOS (Kraków)
oraz członkowie redakcji

ADRES REDAKCJI „KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO”

Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 31
tel. +48 22 831 02 61, e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh-ihpan.edu.pl>

Redaktor językowy: Ewa Bazyl
Tłumaczenia: Grażyna Waluga
Skład: Marcin Szcześniak

Współwydawcy czasopisma:

Instytut Historii
im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 31
tel. +48 22 831 02 61
e-mail: wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Fundacja Instytutu Historii
im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, pok. 44
tel. +48 22 831 02 61, w. 46
e-mail: fundacja.ihpan@ihpan.edu.pl

p-ISSN 0023-5903

e-ISSN 2451-1315

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Creative Commons Attribution 4.0 International / Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe

Publikacja dotowana ze środków publicznych
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Kolportaż wersji drukowanej czasopisma prowadzi Wydawnictwo Naukowe Semper
Dział handlowy i księgarnia: ul. Bednarska 20 A, 00-321 Warszawa
tel./fax: +48 22 828 49 73, <http://semper.pl>, <http://semper.istore.pl>

SPIS TREŚCI

ROZPRAWY

Karol Łopatecki, Funkcjonowanie sądów ziemskich w Rzeczypospolitej szlacheckiej	653
Elżbieta Kowalczyk, O „właściwą busolę postępowania”. Dylematy komunistów Spartakusa (1939–1941)	679
Marek Kornat, Czy Związek Sowiecki oferował Polsce Gdańsk i Prusy Wschodnie? Dyplomacja polska a kryzys międzynarodowy jesienią 1923 roku	711
Sylwia Bykowska, Repatrianci versus gdańszczanie. Rywalizacja o zasoby mieszkaniowe Gdańska w latach 1955–1959 i jej skutki	749

ARTYKUŁY RECENZyjNE I RECENZJE

Aneta Pieniądz, Wczesnośredniowieczne formularze jako źródła do badań nad historią społeczną. Wokół książki Warrena C. Browna, <i>Beyond the Monastery Walls. Lay Men and Women in Early Medieval Legal Formularies</i> ...	785
Daniel Kiper, Najnowsza bibliografia emigracyjnych druków periodycznych — analiza i ocena	803
Damian Drzazga, Historyk czyta politologa, czyli kilka uwag na marginesie pracy Emila Antipowa	829

*

<i>Rachunki Janusza II księcia mazowieckiego z lat 1477–1485, 1487–1490, wyd. J. Grabowski — Karol Banach</i>	855
P. Miodunka, <i>Chłopi południowej Małopolski wobec kryzysów żywnościowych od XVII do połowy XIX wieku — Tomasz Opaliński</i>	859
M. Rosołowski, <i>Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831 — Danuta Hombek</i>	864
S. Bykowska, <i>Między migracją a integracją. Społeczeństwo Gdańska 1945–1960 — Kacper Rosner-Leszczyński</i>	869
I. Mrzygłód, <i>Uniwersytety w cieniu kryzysu. Nacjonalistyczna radykalizacja studentów Warszawy i Wiednia w okresie międzywojennym — Włodzimierz Mędrzecki</i>	875

 CONTENTS

Karol Łopatecki, The Functioning of Land Courts in the Polish-Lithuanian Commonwealth	653
Elżbieta Kowalczyk, 'Finding the Right Bearing'. The Dilemmas of the Spartacus Communists (1939–1941)	679
Marek Kornat, Did the Soviet Union offer Gdańsk and East Prussia to Poland? Polish Diplomacy and the International Crisis in the Autumn of 1923	711
Sylwia Bykowska, Repatriates versus Locals. Competition for Housing Resources in Gdańsk in 1955–1959 and Its Consequences	749

CRITICAL ARTICLES — REVIEWS

Aneta Pieniądz, Early Medieval Formularies as Sources for Social History Research. On Warren C. Brown's Book, <i>Beyond the Monastery Walls. Lay Men and Women in Early Medieval Legal Formularies</i>	785
Daniel Kiper, The Latest Bibliography of Emigrant Periodicals: Analysis and Evaluation	803
Damian Drzazga, A Historian Reads a Political Scientist: A Few Marginal Notes on Emil Antipow's Monograph on the Ruling Elites of the Kingdom of Poland, 1815–1830	829
Reviews	855

SPIS TREŚCI ROCZNIKA CXXXII*

Bykowska Sylwia, <i>Repatrianci versus gdańszczanie. Rywalizacja o zasoby mieszkaniowe Gdańska w latach 1955–1959 i jej skutki</i>	4	749
Grabowski Antoni, Wincenty Kadłubek i Aleksander Wielki. Przyczynek do erudycji Mistrza Wincentego Kadłubka	3	435
Jędrysiak Jacek, <i>Zasady regulujące pobór rekrutów polskich do armii pruskiej jako element polityki germanizacji 1871–1914</i>	1	39
Kasperski Robert, „Bitwa zrytualizowana” albo dłaczego niewolnicy Herulów walczyli bez tarcz? Pewien rytuał wojenny na tle analizy porównawczej.	2	229
Kasprzycki Remigiusz, <i>Dezercje wojskowych i ucieczki pracowników aparatu bezpieczeństwa ze Związku Sowieckiego w latach 1922–1940</i>	1	75
Kornat Marek, <i>Czy Związek Sowiecki oferował Polsce Gdańsk i Prusy Wschodnie? Dyplomacja polska a kryzys międzynarodowy jesienią 1923 roku</i>	4	711
Korybut-Marciniak Maria, Kowalik Jolanta, Sędziowie szlacheccy i urzędnicy sądowi guberni wileńskiej w latach 1801–1831. Szkie do portretu zbiorowego	2	263
Kowalczyk Elżbieta, <i>O „właściwą busolę postępowania”. Dylematy komunistów Spartakusa (1939–1941)</i>	4	679
Kubus Radosław, <i>Nieszczęśliwe wypadki w Gdańsku na łamach gazety „Danziger Monthliche Sammlung” (1773–1792)</i>	1	5
Łopatecki Karol, <i>Funkcjonowanie sądów ziemskich w Rzeczypospolitej szlacheckiej</i>	4	653
Orman Elżbieta, <i>Historia biogramu Feliksa Dzierżyńskiego w Polskim słowniku biograficznym w latach 1939–1949</i>	3	481
Rokicki Piotr, <i>Przejęcie aktywów saugumy przez NKWD w 1940 r. i wykorzystanie ich w walce z polskim podziemiem na Wileńszczyźnie</i>	3	525
Skórzyński Jan, <i>Ruch Kapitanów i geneza rewolucji portugalskiej (1973–1974)</i>	2	289
Żmudzki Paweł, <i>Kto schrystianizował Polskę? Źródła tradycji o Mieszku i we wstępie do Żywotu Tradunt św. Stanisława</i>	3	459

* Rocznik składa się z czterech zeszytów polskich.

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — MATERIAŁY

Ceran Tomasz, Góra Mieczysław, Kobiąka Dawid, Krupa-Ławrynowicz Aleksandra, Mazanowska Izabela, Badania nad zbrodnią pomorską 1939 z perspektywy historyka, prokuratora, archeologa i etnologa	2	321
Dąbrowski Dariusz, Odpowiedź na polemikę Oleksija Tołoczki.	3	573
Kalinowski Emil, Walka o spadek. Anna Jagiellonka i Podlasie w latach 1572–1581	1	105
Tołochko Oleksiy, Studying the <i>Galician-Volhynian Chronicle</i> . Response to Dariusz Dąbrowski	3	553

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Barańska Anna, „O nowych, a w swej najgłębszej istocie starych zasadach relacji między Polakami a Imperium”. Na kanwie tekstu i podtekstów rozprawy Jekatieriny Bołtunowej	1	161
Drzazga Damian, Historyk czyta politologa, czyli kilka uwag na marginesie pracy Emila Antipowa.	4	829
Kiper Daniel, Najnowsza bibliografi a emigracyjnych druków periodycznych — analiza i ocena.	4	803
Pieniądz Aneta, Wczesnośredniowieczne formularze jako źródła do badań nad historią społeczną. Wokół książki Warrena C. Browna, <i>Beyond the Monastery Walls. Lay Men and Women in Early Medieval Legal Formularies</i>	4	785
Rychel-Mantur Dominika, Kilka uwag metodologicznych na marginesie książki Anny Janoty-Stramy	2	355
Tomaszek Michał, Wyzwania i pułapki w badaniu historiograficznego „życia po życiu” księcia z XIII wieku. Refleksje w związku z książką Pawła Żmudzkiego.	1	143
Zielińska Ewa, O potrzebie uważności edytora, czyli uwagi warsztatowe na marginesie edycji listów Fryderyka Bacciarellego do Stanisława Augusta	3	585

*

Avramchuk O., <i>Budując Republikę Ducha. Historia Programu Fulbrighta w Polsce w latach 1945–2020</i> — Tomasz Kozłowski	2	414
Biliński P., <i>Adam Vetulani (1901–1976). Historyk prawa polskiego i kanonicznego</i> — Tomasz Pudłocki	1	196
Brzegowy J., <i>Rodzina Czernych herbu Nowina w średniowieczu i czasach nowożytnych. Studium kariery</i> — Emil Kalinowski.	3	607
Bykowska S., <i>Między migracją a integracją. Społeczeństwo Gdańska 1945–1960</i> — Kacper Rosner-Leszczyński.	4	869
Davies H.J., <i>The Wandering Army. The Campaigns that Transformed the British Way of War, 1750–1850</i> — Paweł Hanczewski	1	187
Dygdała J., <i>Z dziejów pierwszego panowania króla Stanisława Leszczyńskiego (wokół malborskiego epizodu z 1708 roku)</i> — Paweł Krokosz	2	403

Gerlach K., <i>Wojna krymska na morzu. Fakty i technikalnia</i> — Marek Herma . . .	3	633
Ignasiak A., <i>Wystawa światowa w Chicago w 1893 roku</i> — Hanna Marczewska-Zagdańska	3	637
Judzińska N., <i>Po lewej stronie sali. Getto ławkowe w międzywojennym Wilnie</i> — Ewa Bukowska-Marczak, Anna Landau-Czajka	1	201
Kaczyńska E., <i>Niechciane, porzucane, naznaczone. Dzieci w modernizującej się Europie (od schyłku XVIII do początków XX wieku)</i> — Aneta Bołdyrew . . .	3	622
Karabowicz A., <i>Prawodawstwo sejmowe i królewskie za panowania Stefana Batorego (1576–1586)</i> — Dariusz Makiłła	2	398
Miodunka P., <i>Chłopi południowej Małopolski wobec kryzysów żywnościowych od XVII do połowy XIX wieku</i> — Tomasz Opaliński	4	859
Molin E.H., <i>Spoils of Knowledge. Seventeenth-Century Plunder in Swedish Archives and Libraries</i> — Katarzyna Wagner	3	612
Mrzygłód I., <i>Uniwersytety w cieniu kryzysu. Nacjonalistyczna radykalizacja studentów Warszawy i Wiednia w okresie międzywojennym</i> — Włodzimierz Mędrzecki	4	875
Nees L., <i>Frankish Manuscripts. The Seventh to the Tenth Century</i> — Paweł Figurski	3	603
Popiołek B., <i>Z poczucia piękna, z potrzeby posiadania. Kobiety świat rzeczy w osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej</i> — Dorota Wiśniewska	3	618
<i>Rachunki Janusza II księcia mazowieckiego z lat 1477–1485, 1487–1490, wyd.</i> J. Grabowski — Karol Banach	4	855
Rosołowski M., <i>Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831</i> — Danuta Hombek	4	864
Sumowski M., <i>Duchowni i mieszczenie. Kler niższy w społeczeństwie późnośredniowiecznych miast pruskich</i> — Jerzy Rajman	2	387
Świątek A., <i>Rusin z polską duszą. Platon Kostecki (1832–1908)</i> — Rafał Kolano	1	190
<i>The Cambridge History of the Napoleonic Wars</i> , red. A. Forrest — Dariusz Nawrot	2	408
<i>Towarzystwo Patriotyczne oraz tak zwany spisek koronacyjny 1829 roku / Патриотическое Общество и так называемый коронационный заговор 1829 года</i> , red. tomu A. Brus, M. Kulik, H. Głębocki — Maciej Mycielski	3	628
<i>Пилип Орлик і мазепинці. Джерела</i> , oprac. Т. Таїрова-Яковлева — Vasyl Kononenko	2	394

IN MEMORIAM

Aleksandra Witkowska OSU (10 XII 1930 — 20 II 2024) — Halina Manikowska	1	209
František Šmahel (17 VIII 1934 — 5 I 2025) — Wojciech Iwańczak	2	419

KOMUNIKATY

Międzynarodowy Komitet Nauk Historycznych (CISH) obchodzi swoje stulecie — Krzysztof A. Makowski	3	643
---	---	-----

CONTENTS

Bykowska Sylwia, <i>Repatriates versus Locals. Competition for Housing Resources in Gdańsk in 1955–1959 and Its Consequences</i>	4	749
Grabowski Antoni, <i>Master Wincenty and Alexander the Great. A Contribution to the Erudition of Master Wincenty Known as Kadłubek</i>	3	435
Jędrysiak Jacek, <i>Rules Governing the Conscription of Polish Recruits to the Prussian Army as an Element of the Policy of Germanisation between 1871 and 1914</i>	1	39
Kasperski Robert, <i>“Ritualised Battle”, or Why Did the Heruli Slaves Fight Without Shields? A War Ritual in Comparative Analysis</i>	2	229
Kasprzycki Remigiusz, <i>Military Desertions and Escapes of Security Apparatus Operatives from the Soviet Union between 1922 and 1940</i>	1	75
Kornat Marek, <i>Did the Soviet Union offer Gdańsk and East Prussia to Poland? Polish Diplomacy and the International Crisis in the Autumn of 1923</i>	4	711
Korybut-Marciniak Maria, Kowalik Jolanta, <i>Noble Judges and Court Officials of the Vilnius Gubernia between 1801 and 1831. A Sketch for a Group Portrait</i>	2	263
Kowalczyk Elżbieta, <i>‘Finding the Right Bearing’. The Dilemmas of the Spartacus Communists (1939–1941)</i>	4	679
Kubus Radosław, <i>Unfortunate Accidents in Gdańsk as Described in the Newspaper <i>Danziger Monatliche Sammlung</i> (1773–1792)</i>	1	5
Łopatecki Karol, <i>The Functioning of Land Courts in the Polish-Lithuanian Commonwealth</i>	4	653
Orman Elżbieta, <i>The History of Felix Dzerzhinsky’s Biographical Entry in the <i>Polish Biographical Dictionary</i> between 1939 and 1949</i>	3	481
Rokicki Piotr, <i>The Takeover of the Saugumas Assets by the NKVD in 1940 and Their Use in the Fight against the Polish Underground in the Vilnius Region</i>	3	525
Skórzyński Jan, <i>The Captains’ Movement and the Genesis of the Portuguese Revolution (1973–1974)</i>	2	289
Żmudzki Paweł, <i>Who Christianised Poland? Sources of the Tradition about Mieszko I in the Introduction to <i>Żywot Tradunt św. Stanisława</i></i>	3	459

MATERIALS — POLEMICS

Ceran Tomasz, Góra Mieczysław, Kobiąłka Dawid, Krupa-Ławrynowicz Aleksandra, Mazanowska Izabela, <i>Research on the Pomeranian Crime of 1939 from the Perspective of a Historian, a Prosecutor, an Archaeologist, and an Ethnologist</i>	2	321
Dąbrowski Dariusz, <i>A Response to the Polemic of Oleksiy Tolochko</i>	3	573
Kalinowski Emil, <i>The Fight for Inheritance. Anna Jagiellon and Podlasie between 1572 and 1581</i>	1	105

Tolochko Oleksiy, Studying the <i>Galician-Volhynian Chronicle</i> . Response to Dariusz Dąbrowski	3	553
---	---	-----

CRITICAL ARTICLES

Barańska Anna, “On the New, and in Its Deepest Essence, the Old Principles of the Relationship between the Poles and the Empire”. On the Text and Subtext of Ekaterina Boltunova’s Book.	1	161
Drzazga Damian, A Historian Reads a Political Scientist: A Few Marginal Notes on Emil Antipow’s Monograph on the Ruling Elites of the Kingdom of Poland, 1815–1830.	4	829
Kiper Daniel, The Latest Bibliography of Emigrant Periodicals: Analysis and Evaluation.	4	803
Pieniądz Aneta, Early Medieval Formularies as Sources for Social History Research. On Warren C. Brown’s Book, <i>Beyond the Monastery Walls. Lay Men and Women in Early Medieval Legal Formularies</i>	4	785
Rychel-Mantur Dominika, A Few Methodological Remarks on Anna Janota-Strama’s Book	2	355
Tomaszek Michał, Challenges and Pitfalls in the Study of the Historiographical “Afterlife” of a Thirteenth-Century Prince. Reflections on Paweł Żmudzki’s Book	1	143
Zielińska Ewa, On the Need for Editorial Attentiveness, or Methodological Notes in the Margin of the Edition of Federico Bacciarelli’s Letters to Stanisław August.	3	585

SPIS AUTORÓW

Banach Karol	4	855–859	Krupa-Lawrynowicz		
Barańska Anna	1	161–186	Aleksandra	2	321–354
Bóldyrew Aneta	3	622–628	Kubus Radosław	1	5–37
Bukowska-Marczak Ewa	1	201–208	Landau-Czajka Anna	1	201–208
Bykowska Sylwia	4	749–783	Łopatecki Karol	4	653–678
Ceran Tomasz	2	321–354	Makiła Dariusz	2	398–403
Dąbrowski Dariusz	3	573–583	Makowski Krzysztof A.	3	643
Drzazga Damian	4	829–854	Manikowska Halina	1	209–215
Figurski Paweł	3	603–607	Marczewska-Zagdańska		
Góra Mieczysław	2	321–354	Hanna	3	637–642
Grabowski Antoni	3	435–457	Mazanowska Izabela	2	321–354
Hanczewski Paweł	1	187–190	Mędrzecki Włodzimierz	4	875–882
Herma Marek	3	633–637	Mycielski Maciej	3	628–633
Hombek Danuta	4	864–869	Nawrot Dariusz	2	408–414
Iwańczak Wojciech	2	419–425	Opaliński Tomasz	4	859–864
Jędrysiak Jacek	1	39–73	Orman Elżbieta	3	481–523
Kalinowski Emil	1	105–142	Pieniądz Aneta	4	785–801
Kalinowski Emil	3	607–612	Pudłocki Tomasz	1	196–201
Kasperski Robert	2	229–262	Rajman Jerzy	2	387–394
Kasprzycki Remigiusz	1	75–104	Rokicki Piotr	3	525–552
Kiper Daniel	4	803–827	Rosner-Leszczyński Kacper	4	869–875
Kobiałka Dawid	2	321–354	Rychel-Mantur Dominika	2	355–385
Kolano Rafał	1	190–195	Skórzyński Jan	2	289–320
Kononenko Vasyl	2	394–398	Tolochko Oleksiy	3	553–572
Kornat Marek	4	711–748	Tomaszek Michał	1	143–160
Korybut-Marciniak Maria	2	263–288	Wagner Katarzyna	3	612–618
Kowalczyk Elżbieta	4	679–710	Wiśniewska Dorota	3	618–622
Kowalik Jolanta	2	263–288	Zielińska Ewa	3	585–602
Kozłowski Tomasz	2	414–418	Żmudzki Paweł	3	459–480
Krokosz Paweł	2	403–408			

SPIS RECENZENTÓW WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH

- Baczkowski Michał (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
- Barańska Anna (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II)
- Bertram Łukasz (Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa)
- Błachnio Jan (Uniwersytet Warszawski)
- Bracha Krzysztof (Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa)
- Bruski Jan Jacek (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
- Bykowska Sylwia (Instytut Historii PAN, Warszawa)
- Chmielewska Katarzyna (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie)
- Dalewski Zbigniew (Instytut Historii PAN, Warszawa)
- Deszczyńska Martyna (Biblioteka Narodowa, Warszawa)
- Dobrowolski Paweł (Colegium Civitas, Warszawa)
- Drelicharz Wojciech (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)
- Dubas-Urwanowicz Ewa (emerita)
- Dygo Marian (Uniwersytet Warszawski)
- Gajownik Tomasz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn)
- Getka-Kenig Mikołaj (Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa)
- Janeczek Andrzej (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa)
- Janowski Maciej (Instytut Historii PAN, Warszawa)
- Kapica Bartłomiej (Instytut Pileckiego, Warszawa)
- Karpiński Andrzej (emeritus)
- Kochanowski Jerzy (Uniwersytet Warszawski)
- Kołąkowski Piotr (Instytut Historii Uniwersytetu Pomorskiego, Słupsk)
- Kopczyński Michał (Uniwersytet Warszawski)
- Kopka Bogusław (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
- Kosińska Urszula (Uniwersytet Warszawski)
- Koszel Bogdan (Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań)
- Kubiak Krzysztof (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)
- Libionka Dariusz (Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa)
- Maksymiuk Katarzyna (Uniwersytet w Siedlcach)
- Matsuk Andrei (Instytut Historii PAN, Warszawa)
- Michałowski Roman (emeritus)
- Miłkowski Tadeusz (Uniwersytet Warszawski)
- Miodunka Piotr (Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków)
- Moniuszko Adam (Uniwersytet Warszawski)
- Mrozowicz Wojciech (Uniwersytet Wrocławski)
- Mycielski Maciej (Uniwersytet Warszawski)
- Nawrot Dariusz, (Uniwersytet Śląski, Katowice)
- Nowakowska Natalia (University of Oxford)
- Okniński Piotr (Uniwersytet Warszawski)
- Paermentier Els De (Ghent University, Belgium)
- Patro-Kucab Magdalena (Uniwersytet Rzeszowski)
- Popiołek Bożena (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
- Polak Wojciech, (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń)
- Przecziszewska Maria (Biblioteka Narodowa, Warszawa)
- Rachuba Andrzej (Instytut Historii PAN, Warszawa)

Romek Zbigniew (Akademia Finansów
i Biznesu Vistula, Warszawa)

Rutkowski Tadeusz (Uniwersytet
Warszawski)

Skibiński Edward (Uniwersytet Adama
Mickiewicza, Poznań)

Szczygieł Ryszard (emeritus)

Tomaszek Michał (Uniwersytet Marii
Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Waroquier Romain (Université
de Namur)

Zakrzewski Andrzej (Uniwersytet
Warszawski)

Żmudzki Paweł (Uniwersytet
Warszawski)

Żuczkowski Maciej (Instytut Pamięci
Narodowej, Warszawa)

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	— Archiwum Akt Nowych Warszawa
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych Warszawa
AGZ	— <i>Akta grodzkie i ziemskie</i>
AIPN	— Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
ANK	— Archiwum Narodowe w Krakowie
AP	— Archiwum Państwowe
APH	— „Acta Poloniae Historica”
ASWK	— <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	— <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	— Biblioteka Książąt Czartoryskich Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie
BHL	— <i>Bibliotheca Hagiographica Latina</i>
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	— Biblioteka Kórnicka
b.m.d.	— bez miejsca i daty wydania
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr.	— Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	— Biblioteka Raczyńskich
BUW	— Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
CAW	— Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	— <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	— „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	— „Dzieje Najnowsze”
Dz. U.	— Dziennik Ustaw
f.	— fond (zespół)
fol.	— folio (karta)
IPN	— Instytut Pamięci Narodowej
KDKK	— <i>Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDMaz.	— <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis (Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich)</i> , Warszawa 1919
KDMłp.	— <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1999
KDP	— <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDŚl.	— <i>Kodeks dyplomatyczny Śląska</i> , Wrocław 1956–1964

- KDW — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 1–11, Poznań 1877–1999
- KH — „Kwartalnik Historyczny”
- KHKM — „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
- LVIA — Lietuvos valstybės istorijos archyvas w Wilnie
- MGH — *Monumenta Germaniae Historica*
- MGH SrG — *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum*
- MGH SS — *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores*
- MK — Metryka Koronna
- MPH — *Monumenta Poloniae historica*
- MPH s.n. — *Monumenta Poloniae historica, series nova*
- mps — maszynopis
- MRPS — *Matricularum Regni Poloniae summaria*
- OiRP — „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
- op. — opis
- PH — „Przegląd Historyczny”
- PL — *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Paris 1844–1865
- PrU — *Preussisches Urkundenbuch*, t. 1–6, Königsberg–Danzig–Marburg 1882–2000
- PSB — *Polski słownik biograficzny*
- PU — *Pommerellisches Urkundenbuch*, t. 1–11, Stettin–Köln–Graz 1868–1990
- RDSG — „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
- red. — redaktor, redakcja
- RH — „Roczniki Historyczne”
- RHum — „Roczniki Humanistyczne”
- rkp. — rękopis
- RWHF PAU — „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
- „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
- „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
- „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/29
- „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
- „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1992–
- SDRE — „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
- SGKP — *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*

-
- SH — „Studia Historyczne”
- SIRIO — *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva*, t. 1–148, S. Petersburg 1867–1916
- Sobótka — „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
- SPPP — *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*
- SRP — *Scriptores Rerum Polonicarum*
- SSS — *Słownik starożytności słowiańskich*
- SU — *Schlesisches Urkundenbuch*, t. 1–6, Wien–Köln 1971–1998
- St. Źr. — „Studia Źródłoznawcze”
- sygn. — sygnatura
- Urzednicy — *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, t. 1–, Wrocław, Kórnik 1985–
- Urzednicy, Litwa — *Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Rachuba, t. 1–, Warszawa 2004–
- VC — *Volumina Constitutionum*, t. 1–, Warszawa 1996 (należy cytować odpowiednio według wzoru: VC 1/1)
- VL — *Volumina Legum*, t. 1–8, Warszawa 1732–1782; t. 9, Kraków 1889; t. 10, Poznań 1952 (należy cytować odpowiednio według wzoru: VL 5, fol. 30)
- ZH — „Zapiski Historyczne”

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Transliteracja		Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylickiego		Transliteracja		Język
1	А	а	А	а	b b u m r s u	27	Р	р	Р	р	b b u m r s u
2	Б	б	В	в	b b u m r s u	28	С	с	С	с	b b u m r s u
3	В	в	У	у	b b u m r s u	29	Т	т	Т	т	b b u m r s u
4	Г	г	Г	г	b b u m r s u	30	Ѡ	ѧ	Ї	ї	s
5	Д	д	Д	д	b b u m r s u	31	Ќ	ќ	Ќ	ќ	m
6	Ђ	ђ	Ђ	ђ	s	32	У	у	У	у	b b u m r s u
7	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	m	33	Ў	ў	Ў	ў	b
8	Е	е	Е	е	b b u m r s u	34	Ф	ф	Ф	ф	b b u m r s u
9	Ё	ё	Ё	ё	b r	35	Х	х	Н	н	b b u m r s u
10	Є	є	Ê	ê	u	36	Ц	ц	С	с	b b u m r s u
11	Ж	ж	Ž	ž	b b u m r s u	37	Ч	ч	Ї	ї	b b u m r s u
12	З	з	З	з	b b u m r s u	38	Ѡ	ѧ	Đ	đ	m s
13	С	с	Ž	ž	m	39	Ш	ш	Š	š	b b u m r s u
14	И	и	И	и	b** b u m r s u	40	Щ	щ	Ŝ	ŝ	b u r u
15	І	і	Ì	ì	b r** u	41	Ъ	ъ	"	"	b** b u r
16	Ї	ї	Ї	ї	u	42	Ы	ы	У	у	b r u**
17	Ј	ј	Ј	ј	m s	43	Ь	ь	'	'	b b u r u
18	Й	й	Ј	ј	b b u r u	44	Э	э	È	è	b r
19	К	к	К	к	b b u m r s u	45	Ю	ю	Û	û	b b u r u
20	Л	л	Л	л	b b u m r s u	46	Я	я	Â	â	b b u r u
21	Љ	љ	Ľ	ľ	m s	47	'	'	'	'	b b u m r s u
22	М	м	М	м	b b u m r s u	48	Ѓ	ѓ	Ĝ	ğ	b** u**
23	Н	н	Н	н	b b u m r s u	49	Ѣ	ѣ	Ě	ě	b** r** u**
24	Њ	њ	Ñ	ñ	m s	50	Ж	ж	Ǻ	ǻ	b u**
25	О	о	О	о	b b u m r s u	51	Ө	ө	Ë	ë	r**
26	П	п	Р	р	b b u m r s u	52	У	у	ÿ	ÿ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

INSTYTUT HISTORII PAN
PRZEDSTAWIA

SYLWIA BYKOWSKA

MIĘDZY MIGRACJĄ A INTEGRACJĄ

SPOŁECZEŃSTWO GDAŃSKA
W LATACH 1945–1960

www.ihpan.edu.pl

ISSN 0023-5903

9 770023 590505 12 >